

Novembar, 2024

*„Uloga IROP-a u
inkluzivnom obrazovanju“*

Brošura je dio projekta „Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) kao instrument inkluzivnog obrazovanja i podrške djeci sa smetnjama u razvoju“ koji NVU „Građanski aktivizam“ realizuje u partnerstvu sa NVU „Jadranski horizonti“, kroz svoje donatorske mreže.

Novembar, 2024

SADRŽAJ

UVOD

- Šta je Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP)?
- Zašto je važan za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama?
- Zakonski okvir i pravila sprovođenja IROP-a
- Regulativa i obaveze škola i države
- Finansiranje i obrazovne institucije
- Prikupljanje podataka o djetetu
- Uloga tima za izradu IROP-a (nastavnici, stručnjaci, roditelji)
- Saradnja sa roditeljima i učenikom
- Uloga roditelja i škole u procesu praćenja napretka

ZAKLJUČAK

UVOD

Obrazovanje je pravo svakog deteta, bez obzira na njihove posebne potrebe ili izazove sa kojima se suočavaju. Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) predstavlja osnovu inkluzivnog pristupa u obrazovanju, osiguravajući da svaki učenik dobije prilagođenu podršku koja mu je potrebna za optimalan razvoj i uspeh. IROP je detaljan, personalizovan plan koji definiše ciljeve, metode i vrste podrške za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama, bilo da se radi o teškoćama u učenju, emocionalnim ili socijalnim izazovima, ili drugim vrstama smetnji.

Kroz IROP, škola, stručnjaci i roditelji zajednički rade na identifikaciji potencijala i razvojnih potreba deteta, te na planiranju koraka koji će mu omogućiti da se razvija u skladu sa svojim sposobnostima. Ovaj plan nije samo dokument – to je vodič za nastavnike i stručnjake, ali i sredstvo za uključivanje učenika u redovne obrazovne aktivnosti, pružajući im jednake šanse za uspeh i samostalnost.

Ukoliko želimo da stvarno izgradimo inkluzivno društvo, potrebno je da razumemo važnost i funkciju IROP-a kao ključnog alata u obrazovanju dece sa posebnim potrebama. Ova brošura ima za cilj da objasni šta je IROP, zašto je važan, kako se izrađuje i sprovođenje, kao i koja je uloga svih aktera u ovom procesu.

•Šta je Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP)?

Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) predstavlja poseban i prilagođeni program obrazovanja kreiran za djecu i učenike sa posebnim obrazovnim potrebama. Njegova osnovna svrha je da svakom djetetu omogući sticanje znanja, vještina i kompetencija u skladu sa njegovim mogućnostima, ali i da podrži njegov cjelokupni razvoj — kako akademski, tako i socijalni i emocionalni.

IROP se izrađuje na osnovu detaljne procjene trenutnog nivoa sposobnosti i potreba učenika, a sadrži jasno definisane kratkoročne i dugoročne ciljeve. Ovaj plan precizno određuje vrste podrške, učestalost i način pružanja pomoći u procesu učenja, kako bi dijete moglo da prati nastavu zajedno sa svojim vršnjacima i napreduje u inkluzivnom obrazovnom okruženju.

U okviru IROP-a, posebna pažnja posvećuje se i razvojnim snagama i potencijalima svakog učenika, jer je važno da dijete izgradi pozitivnu sliku o sebi i osjeti podršku kako u školi, tako i u porodici. Osim akademskih ciljeva, plan uključuje i razvoj životnih vještina koje su ključne za samostalnost i kvalitetniji život.

IROP je dinamičan dokument koji se redovno prati i revidira, kako bi se prilagodio promjenama u razvoju i

potrebama djeteta tokom školske godine. U njegovu izradu uključeni su različiti stručnjaci, nastavnici, roditelji i sami učenici, čime se osigurava sveobuhvatan pristup i kvalitetna podrška.

•Zašto je važan za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama?

Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) ima ključnu ulogu u obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama jer omogućava prilagođavanje nastavnog procesa njihovim jedinstvenim sposobnostima, potrebama i potencijalima. Djeca koja imaju teškoće u učenju, smetnje u razvoju, ili druge posebne potrebe često ne mogu da prate standardni nastavni program bez dodatne podrške i prilagođavanja.

IROP omogućava da se ove potrebe prepoznaju i adresiraju kroz specifične, jasne i mjerljive ciljeve koji se postavljaju na osnovu detaljne procjene svakog djeteta. Ovim planom se osigurava da dijete ne bude zapostavljeno niti isključeno iz obrazovnog procesa, već da aktivno učestvuje u nastavi, u skladu sa svojim mogućnostima.

Kroz IROP, djeca dobijaju podršku koja im pomaže da savladaju teškoće, razviju svoje snage i potencijale, te steknu ne samo akademske, već i životne vještine koje su neophodne za samostalno i kvalitetno funkcionisanje u društvu.

Takođe, IROP pomaže roditeljima i nastavnicima da bolje razumiju potrebe djeteta i usklade svoje aktivnosti i podršku na način koji vodi ka uspjehu i boljem razvoju svakog učenika. Na taj način, IROP doprinosi inkluziji djece u redovni obrazovni sistem i doprinosi njihovom osjećaju pripadnosti i samopouzdanju.

•Zakonski okvir i pravila sprovođenja IROP-a

Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) je zakonski regulisan dokument u većini zemalja koje se zalažu za inkluzivno obrazovanje i prava djece sa posebnim obrazovnim potrebama. Zakonski okvir obuhvata jasne procedure i pravila koja se moraju poštovati kako bi se osigurala kvalitetna i pravedna podrška svakom djetetu.

Prema relevantnim zakonima i propisima, škole su dužne da prepoznaju potrebe svakog učenika, te u saradnji sa stručnim timom i roditeljima izrađuju IROP. Ovaj proces podrazumijeva detaljnu procjenu trenutnog stanja djetetovih sposobnosti i potreba, jasno definisanje ciljeva koji su realni i mjerljivi, kao i planiranje konkretnih oblika podrške koje će dijete primati.

Zakonske regulative naglašavaju da:

IROP mora biti individualizovan i prilagođen specifičnim potrebama djeteta. Ne postoji univerzalan model — svaki plan se kreira na osnovu jedinstvenih karakteristika učenika.

Formira se multidisciplinarni tim stručnjaka (nastavnici, defektolozi, psiholozi, pedagoge, asistenti, roditelji), koji zajednički donose odluke i prate napredak djeteta.

Roditelji su ravnopravni partneri u izradi i praćenju IROP-a, imaju pravo da budu informisani o svim fazama procesa i da daju svoje sugestije.

Praćenje i evaluacija ciljeva vrši se kontinuirano, kako bi se pravovremeno prilagođavale metode rada i pružala što efikasnija podrška.

Zakonski su definisani i načini rješavanja neslaganja između škole i porodice, putem posredovanja ili drugih mehanizama, čime se osigurava da prava djeteta budu zaštićena

U skladu s ovim zakonskim odredbama, obrazovni sistem nastoji da omogući jednak pristup kvalitetnom obrazovanju za svu djecu, posebno za onu sa posebnim potrebama, i da podrži njihov razvoj na svim poljima — akademskom, socijalnom i emocionalnom

Ovim pristupom, država i škole se obavezuju na aktivno uključivanje djece sa teškoćama u redovne nastavne aktivnosti, prilagođavajući im uslove rada i omogućavajući im da napreduju u skladu sa svojim potencijalima.

Zakonski okvir nije samo skup pravila, već temelj inkluzivnog društva koje poštuje različitosti i omogućava svakom djetetu da razvije svoje sposobnosti i živi samostalno i dostojanstveno.

•Regulativa i obaveze škola i države

Za kvalitetnu podršku djeci sa posebnim obrazovnim potrebama, važnu ulogu imaju jasno definisane regulative koje propisuju obaveze i odgovornosti škola i države. Ove regulative osiguravaju da svaki učenik ima pravo na pristup inkluzivnom obrazovanju i da mu se pruži adekvatna podrška za razvoj i učenje.

Obaveze škola:

Škole su dužne da identifikuju učenike kojima je potrebna dodatna pomoć i da u saradnji sa stručnim timom i roditeljima izrađuju Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP).

Obrazovni proces mora biti prilagođen individualnim potrebama svakog učenika, uključujući prilagođene nastavne metode i materijale.

Nastavnici i stručni saradnici imaju obavezu da prate napredak učenika, redovno revidiraju IROP i primenjuju sve potrebne izmjene u skladu sa potrebama deteta.

Škole treba da obezbijede obuku za nastavno osoblje u oblasti inkluzivnog obrazovanja i rada sa djecom sa posebnim potrebama.

Organizacija škole mora omogućiti pristupačnost prostorija i obrazovnih sadržaja, kako bi se osigurala puna uključenost svakog učenika.

Obaveze države:

Država je zadužena za donošenje i sprovođenje zakona i propisa koji garantuju prava djece sa posebnim potrebama na obrazovanje.

Obavezna je finansijska podrška školama za realizaciju IROP-a i dodatnih servisa potrebnih za inkluziju.

Državni organi moraju osigurati razvoj standarda i procedura za identifikaciju, procjenu i podršku učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama.

Država treba da promoviše inkluzivno obrazovanje kroz programe obuke nastavnog kadra i kampanje podizanja svesti u društvu.

Takođe, država treba da prati i evaluiira primjenu inkluzivnih politika i da u skladu sa tim prilagođava zakonodavstvo i praksu.

Regulativa i obaveze škola i države zajedno čine sistemsku podršku koja je neophodna da bi se djeci sa posebnim obrazovnim potrebama omogućilo ravnopravno učešće u obrazovanju, razvoj njihovih potencijala i kvalitetniji život.

•Prikupljanje podataka o djetetu

Prikupljanje relevantnih i detaljnih podataka o djetetu predstavlja prvi i najvažniji korak u izradi Individualnog razvojno-obrazovnog plana (IROP). Ovaj proces

omogućava da se precizno razumiju sposobnosti, potrebe i izazovi svakog učenika, što je osnova za kreiranje efektivne i ciljane podrške.

Podaci se prikupljaju iz različitih izvora kako bi se stekla što šira i realnija slika o djetetovom funkcionisanju u različitim oblastima – kognitivnoj, emocionalnoj, socijalnoj i fizičkoj. Važno je da proces bude timski, uključujući saradnju roditelja, nastavnika, stručnih saradnika kao što su defektolog, pedagog, psiholog, kao i samog učenika kada je to moguće.

Koji podaci se prikupljaju?

Razvojne sposobnosti i funkcionalnost: Detaljna procjena djetetovog trenutnog nivoa razvoja u različitim oblastima, poput pažnje, memorije, govora, motoričkih sposobnosti, socijalnih vještina i emocionalne regulacije.

Obrazovne potrebe: Informacije o tome u kojim školskim predmetima ili aktivnostima dijete ima poteškoće, te gdje pokazuje veće snage.

Ponašanje i socijalna interakcija: Posmatranje kako se dijete ponaša u grupi, kako komunicira sa vršnjacima i odraslima, te da li ima poteškoće u prilagođavanju školskom okruženju.

Zdravstveno stanje: Podaci o eventualnim medicinskim dijagnozama, terapijama ili drugim zdravstvenim aspektima koji mogu uticati na učenje i razvoj.

Pojedinačni interesi i motivacija: Važno je prepoznati šta dijete zanima i motiviše, jer to može biti polazna tačka za planiranje aktivnosti i ciljeva.

Načini prikupljanja podataka:

Saradnja sa roditeljima i starateljima: Roditelji su ključni izvori informacija o djetetovom razvoju, navikama i potrebama, ali i partneri u daljoj podršci.

Intervjui i razgovori sa učenikom: Kada je moguće, direktna komunikacija sa djetetom omogućava uvid u njegove želje, strahove i samoprocjenu.

Posmatranje u različitim situacijama: Praćenje djeteta tokom nastave, odmora i drugih aktivnosti daje realnu sliku njegovog funkcionisanja.

Analiza školskih rezultata i radnih zadataka: Pregled testova, domaćih zadataka i drugih pokazatelja učenja pomaže da se identifikuju konkretne oblasti u kojima je potrebna dodatna pomoć.

Standardizovani testovi i procjene: U nekim slučajevima potrebna su stručna testiranja radi preciznije dijagnostike i planiranja podrške.

Prikupljeni podaci su temelj na kojem se gradi IROP – sve ciljeve, aktivnosti i mjere podrške treba da budu zasnovani na ovim informacijama. Precizno prikupljanje i analiza podataka osiguravaju da podrška bude

individualizovana, efektivna i usklađena sa stvarnim potrebama djeteta.

•Uloga tima za izradu IROP-a (nastavnici, stručnjaci, roditelji)

Izrada Individualnog razvojno-obrazovnog plana (IROP) nije zadatak koji može ili treba da se obavi pojedinačno. Ključni faktor uspeha IROP-a je multidisciplinarni pristup, koji podrazumijeva angažovanje i saradnju različitih aktera koji zajedno doprinose kreiranju i sprovođenju plana prilagođenog potrebama djeteta. Tim za izradu IROP-a okuplja nastavnike, stručnjake i roditelje, čije zajedničko znanje, iskustvo i posvećenost omogućavaju sveobuhvatnu podršku učeniku.

Nastavnici:

Nastavnici su direktno uključeni u obrazovni proces i poznaju učenika iz svakodnevnog školskog okruženja. Njihova uloga u timu je da:

1. Objasne kako dijete funkcioniše u redovnoj učionici, koje su njegove jake strane i koje oblasti zahtijevaju dodatnu podršku.
2. Predlože konkretne prilagodbe nastavnih metoda i sadržaja koje mogu pomoći učeniku da lakše usvaja gradivo.
3. Prate i dokumentuju napredak učenika tokom školske godine, dajući povratne informacije timu o efikasnosti sprovedenih mera.

4. Saradjuju sa stručnjacima u implementaciji posebnih obrazovnih i razvojnih strategija.
5. Pružaju emocionalnu i motivacionu podršku učeniku u okviru redovne nastave.

Stručnjaci (defektolog, pedagog, psiholog, logoped i dr.)

Stručni saradnici imaju ključnu ulogu u procjeni i planiranju podrške prema specifičnim potrebama učenika. Njihova ekspertiza omogućava detaljnu analizu razvojnih, emocionalnih, kognitivnih i socijalnih aspekata djetetovog funkcionisanja.

Njihove zadatke uključuju:

- Izvođenje stručnih procjena i dijagnostiku koja je osnova za definisanje ciljeva IROP-a.
- Razvijanje specijalizovanih programa podrške i savjetovanje nastavnika o najefikasnijim pristupima.
- Individualni rad sa učenikom ili vođenje malih grupa sa sličnim potrebama, kako bi se unaprijedile vještine i prevazišle poteškoće.
- Praćenje i evaluacija napretka kroz specifične testove i druge metode procjene.
- Uključivanje savjeta i preporuka o dodatnim resursima ili terapijama koje mogu biti potrebne.
- Pomoć u prilagođavanju školskog okruženja i organizaciji rada sa učenikom.

Roditelji i staratelji

Roditelji su nezamjenjiv dio tima jer poznaju dijete najbolje i imaju ulogu ne samo kao izvori podataka već i kao aktivni partneri u procesu obrazovanja i podrške. Njihova uloga podrazumijeva:

1. Davanje važnih informacija o razvoju djeteta, njegovim interesovanjima, navikama i potrebama van školskog okruženja.
2. Učešće u donošenju odluka o ciljevima i metodama rada, osiguravajući da plan bude realan i prihvatljiv za cijelu porodicu.
3. Saradnja sa školom u sprovođenju preporučenih aktivnosti i podrške, uključujući nastavak rada kod kuće.
4. Praćenje napretka i pružanje povratnih informacija timu, te ukazivanje na promjene koje mogu uticati na obrazovni proces.
5. Zagovaranje prava djeteta i aktivno učestvovanje u rešavanju eventualnih nesuglasica ili problema tokom sprovođenja IROP-a.

Zajednički rad u timu – ključ uspjeha

Efikasnost IROP-a zavisi od dobro koordinisanog rada tima. Svaki član doprinosi različitim, ali podjednako važnim informacijama i resursima. Redovni sastanci, otvorena komunikacija i poštovanje mišljenja svih članova omogućavaju da plan bude prilagođen i

dinamičan, da prati razvoj i promjene u potrebama učenika. Takav timski rad jača i poverenje među svim učesnicima i povećava šanse za uspešno uključivanje djeteta u obrazovni sistem i društvo.

•Saradnja sa roditeljima i učenicom

Saradnja sa roditeljima i učenicom predstavlja temelj uspešne izrade i sprovođenja Individualnog razvojno-obrazovnog plana (IROP). Ovaj proces zahteva otvorenu, iskrenu i kontinuiranu komunikaciju između škole, stručnjaka, roditelja i samog učenika, jer samo zajedničkim radom mogu se prepoznati prave potrebe i razviti najefikasnije strategije podrške.

Uloga roditelja

Roditelji su prvi i najvažniji partneri u obrazovanju svoje djece. Njihovo uključivanje u proces izrade IROP-a omogućava da se plan uskladi sa specifičnostima djetetovog razvoja i životnim okolnostima. Oni pružaju dragocene informacije o ponašanju, interesovanjima i potrebama djeteta u kućnom i društvenom okruženju, što pomaže timu da bolje razume celokupnu sliku o učeniku.

Osim toga, roditelji aktivno učestvuju u donošenju odluka o obrazovnim i razvojnim ciljevima, a njihova podrška je ključna u sprovođenju preporučenih aktivnosti kod kuće. Redovni kontakti sa školom i stručnjacima omogućavaju roditeljima da prate napredak deteta i da pravovremeno izraze svoje stavove, sugestije ili zabrinutosti.

Uloga učenika

Ukoliko je moguće, važno je uključiti i samog učenika u proces planiranja njegovog obrazovanja. Učešće učenika doprinosi većem osećaju odgovornosti i motivacije za učenje. Učenik može izraziti svoje želje, interese i stavove o podršci koja mu je potrebna, što dodatno obogaćuje plan i čini ga relevantnijim za njegov razvoj.

Podsticanjem samostalnosti i samoprocene, učenik uči kako da prepozna sopstvene jake strane i oblasti za napredak, što je važan korak ka njegovom osnaživanju i samostalnom funkcionisanju.

Zajednički ciljevi i kontinuirana komunikacija

Saradnja roditelja i učenika sa školom treba da bude zasnovana na poverenju i partnerstvu. Redovni sastanci, telefonski razgovori, beleške i drugi vidovi komunikacije omogućavaju da svi akteri budu informisani o napretku, preprekama i eventualnim potrebama za izmenama u IROP-u.

Ovakav pristup omogućava pravovremeno reagovanje i prilagođavanje strategija podrške, a istovremeno jača poverenje i osnažuje zajednicu koja prati razvoj deteta.

•Uloga roditelja i škole u procesu praćenja napretka

Praćenje napretka učenika u okviru Individualnog razvojno-obrazovnog plana (IROP) predstavlja ključni deo obrazovnog procesa, jer omogućava da se kontinuirano procenjuje da li su postavljeni ciljevi ostvareni i da li je potrebna dodatna podrška ili prilagođavanja.

Uloga škole

Škola, odnosno nastavnici i stručni saradnici, imaju odgovornost da redovno prate i dokumentuju napredak učenika u svim oblastima koje su definisane IROP-om. To podrazumijeva praćenje učeničkog uspeha u školskoj nastavi, kao i u dodatnim aktivnostima i podršci koje učenik prima.

Nastavnici koriste različite metode ocenjivanja, uključujući testove, zapažanja u učionici, analizu domaćih zadataka i drugih školskih obaveza, ali i informalne načine praćenja, poput razgovora sa učenikom. Redovno evidentiranje rezultata omogućava pravovremeno uočavanje problema i donošenje odluka o potrebnim prilagođavanjima u programu.

Osim toga, školski stručnjaci, kao što su pedagog, psiholog ili defektolog, aktivno učestvuju u analizi podataka i pružanju preporuka za unapređenje obrazovnog procesa

Uloga roditelja

Roditelji su neraskidivi partneri u praćenju napretka deteta. Njihova posvećenost i aktivno učestvovanje

pomažu da se stekne celovit uvid u razvoj i napredak, jer roditelji mogu pružiti informacije o ponašanju i veštinama koje dete pokazuje van škole.

Redovna komunikacija sa školom omogućava roditeljima da budu upoznati sa rezultatima i izazovima, kao i da razmene svoja zapažanja i sugestije. Važno je da roditelji podržavaju i motivišu dete kod kuće, primenjujući savete i preporuke dobijene od stručnjaka.

Zajednički rad za uspeh učenika

Efikasno praćenje napretka moguće je samo kroz partnerstvo između škole i roditelja. Redovni sastanci i izveštaji omogućavaju obostranu razmenu informacija, diskusiju o eventualnim preprekama i dogovor o sledećim koracima.

Ovaj zajednički rad doprinosi prilagođavanju IROP-a potrebama učenika u realnom vremenu i jačanju njegovih sposobnosti, što vodi ka što boljoj inkluziji i uspehu u školskom okruženju i šire.

ZAKLJUČAK

Individualni razvojno-obrazovni plan (IROP) predstavlja ključni instrument u savremenom obrazovanju usmjerenom na inkluziju i jednakost. On omogućava da svaki učenik sa posebnim obrazovnim potrebama bude tretiran kao jedinstvena ličnost sa svojim sposobnostima, interesovanjima i potrebama, čime se aktivno podržava njegov razvoj i ostvarivanje punog potencijala. Prilagođavanjem obrazovnog procesa, materijala i podrške kroz IROP, djeca se ne samo integrišu u redovne nastavne aktivnosti, nego i dobijaju šansu da samostalno i sa samopouzdanjem napreduju.

Efikasnost IROP-a zavisi od timskog rada, koji uključuje nastavnike, stručnjake i roditelje, kao i od kontinuiranog praćenja i prilagođavanja plana u skladu sa razvojnim potrebama učenika. Ovaj proces zahtijeva posvećenost, saradnju i otvorenu komunikaciju svih uključenih, jer samo tako možemo osigurati da obrazovanje za djecu sa posebnim potrebama bude kvalitetno, dostupno i pravično.

U konačnici, IROP nije samo obrazovni dokument – on je i most koji vodi ka inkluzivnijem društvu, u kojem svako dijete ima priliku da se razvija, uči i doprinosi zajednici. Ulaganje u IROP znači ulaganje u budućnost djece, njihovih porodica i cijelog društva, stvarajući temelje za društvo koje poštuje različitost i pruža jednake šanse svima.